

Veszelei Károly
(1867. április 24. – 1902. április 11.)
költő

Veszelei Károly

Született 1867. április 24-én Veszprémben.

(¹) A családja Morvaországból került Magyarországra. Apja, Wessel Antal posztógyáros volt Veszprémben.

Középiskolás korában súlyos tüdőbajt kapott, mely betegséget apjától örökölte. Testvére Zsigmond 1870-ben született.

A fiúk anyja, ki férjét fiatalon eltemette, napról-napra remegő szívvel látta, hogy Károlyra is ott leselkedik a csontvázarcú rém, aki kedvesét is elragadta. A fiatal anya, a hitében erős és tenniakarásban töretlen özvegy szerencsésebb jövőjüket ezután már gyökeres hely- és helyzetváltoztatással kívánta megragadni. Remélve, végleg megszabadulhat – s még életben maradt három gyermekét is megszabadíthatja – a rájuk hosszú-hosszú ideje csak a halált zúdító Bakony-vidék levegőegétől s földjétől.

A Wessel család megmásíthatatlan anyai elhatározással a nyolcvanas évek legvégén Veszprémtől százhusz kilométerrel délebbre, Tolnába költözött. A Kapos-melléki Esterházy uradalom Nagykonda pusztájának bérleményét elnyerve, Dombóváron az Alsó utca (ma Kossuth Lajos utca) egyik széles-tágas udvarházában talált új otthonra.

A Veszprémben született Wessel fivérek, Károly és Zsigmond felnőtt sorsukat tehát mezőgazdasági bérgazdálkodással indítják útnak, szakítanak minden régebbi kötelékkel, többek között úgy is, hogy az új életük hajnalán még atyjuk német-zsidó nevét is elhagyva, Veszelei-re magyarosítottak.

A családfa átültetése a századfordulón – úgy tűnt – sikerrel járt, az új hely meghozta a fa új gyümölcsseit. Az újdonság-új Kapos-menti környezet egyedül Károly – aki ifjú korától a költészet fogja – apjától örökölt betegségét, TBC-jét képtelen már eredményesen kúrálni, valaha is meggyógyítani. Kis húga, egy bájos nyolc esztendőes gyermek, egy őszi napon mindörökre elaludt, két év múlva bátyja is követte a sírba.

(²) 1902. április 11-én délelőtt 10 órakor az Alsó utcai házukban, a szobájában, íróasztala előtt a karosszékében ülve, az íróasztal fiókjából elővette 7 milliméteres forgópisztolyát és szíven lőtte magát. Közvetlen előtte panaszkodott Zelma nővérének, hogy régi mellbaja elviselhetetlenné teszi életét, sőt búcsúzó levelét is nővére jelenlétében írta meg, ki természetesen nem tudta mit ír. Mikor nővére kiment a szobából, véget vetett életének. A költőnek utolsó írása, melyet közvetlen halála előtt pár perccel édes anyjához írt, kit végtelen gyöngédséggel annyira imádott és aki viszont fiát hosszú, kínos betegsége alatt önfeláldozással ápolta, következő levele volt:

„ Kedves jó anyám! Áldja meg az Isten, hogy évek hosszú során mellettem híven kitartott, hűségesen gondozott és ápolt – bocsássa meg kétségbeesett tettemet – nem bírom mártír sorsomat tovább viselni. A szenvedéseket nem lehet megszokni, ha olyan természetűek,

2.

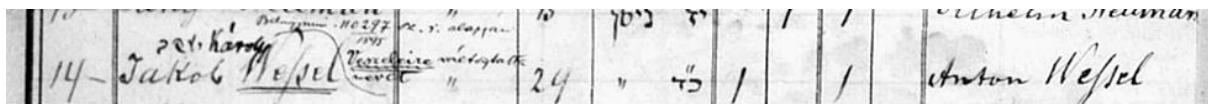
mint az enyéim. Az utóbbi hetekben már alig aludtam valamit – örökké fenyegetett a vész, a melytől mindig rettegtem. Különben is nem sokáig éltem volna, roppantul megszenvedtem – oly csüggedt és depresszált volt a kedélyállapotom, hogy valóságos megváltás lesz a halál. Talán nem fognak ezért elítélni. Önnek kedves anyám – talán szintén kellemesebb lesz a sorsa, hisz nem volt valami szép látvány – az örökös haldoklásom. Az ablak felőli fiókban megtalálják végrendelezésemet. Isten áldja meg mindnyájokat! Kezét csókolja szerető fia Károly. Dombóvár, 1902. április 11.”

A dombóvári izraelita temetőben helyezték örök nyugalomra.

Megjelent verses kötetei: 1894. Hervadás regéi, 1897. Fel a szívekkel, 1903. Melódiák.

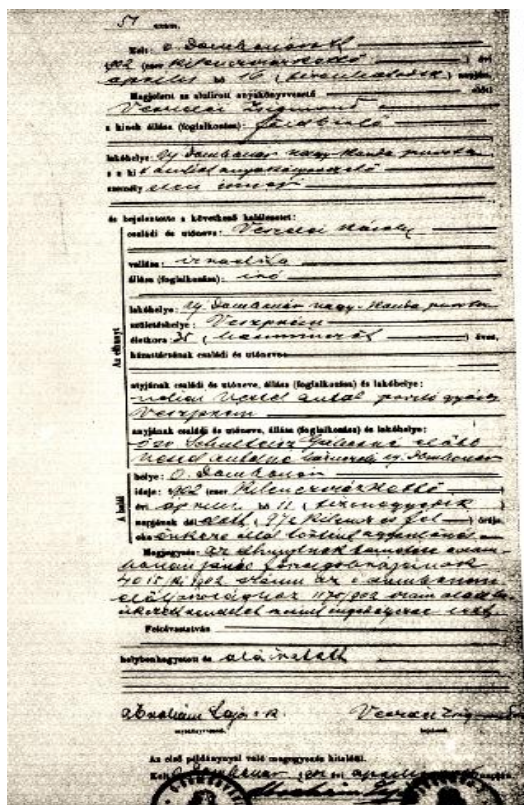
(Forrás: ⁽¹⁾ Tolnai Népújság 1992. április 30. (3. évfolyam 102. szám p. 6. ADT)

⁽²⁾ Tolnavármegye 1902. április 13. (12. évfolyam 15. szám p. 2. ADT)

Veszelei (Wessel) Károly születési anyakönyvi bejegyzése.

(Forrás: familysearch.org – Veszprém – Izraelita Hitközség anyakönyve)

Veszelei Károly halotti anyakönyvi bejegyzése.

(Forrás: familysearch.org – Dombóvár – Halotti anyakönyvek)

Az idézett cikkek időrendben, a megjelenés szerint lettek leírva.

Pesti Napló 1893. december 09. (44. évfolyam 345. szám p. 5. ADT)

A hervadás regéi.

E kissé romantikus izü címmel jelent meg a minap egy verseskötet a karácsonyi könyvek között. Írója: *Veszelei Károly*, aki már eddig is feltűnt néhány csinos költeménnyel a fővárosi és vidéki ujságokban. A versek nem veszítenek értékükből így együvé gyűjtve; mindannyiban van egy poétikus gondolat s mindannyinak hangja őszies, szomorú és lemondó. A kötet egy borongós gondolkodású, meleg érzésű és jó ízléssel bíró fiatalember munkája. A költemények nem egyszer igazán meghatják az olvasót hangjuk meleg őszinteségével és egyszerűségével. *Veszelei Károly* poétikus lélek, akitől még szép dolgokat várhatunk. A könyv Dobroczy és Franke bizományaképp jelent meg s ára egy forint.

Ország Világ 1894. március 18. (15. évfolyam 12. szám p. 198. ADT)

Hervadás regéi.

Egy verseskötetnek a címe ez, melyet *Veszelei Károly*, eddig ismeretlen nevű poéta adott ki. Bánatos, borongó akkordot pendít meg verseiben szerencsés kézzel. Van gondolata, van érzése; határozott lírai természet, sok költői erővel. Ha ez csak kezdete egy költői pályának, akkor bízva nézhetünk a folytatás elé. A kötet különben Neuwald Illés nyomdájából került ki, csinos kiállításban; ára 1 ft.

Budapesti Közlöny 1896. február 04. (30. évfolyam 28. szám p. 2. ADT)

Wessel Károly uj-dombovári illetőségű és ugyanottani lakos vezetéknévének >Veszelei<-re kért átváltoztatása, f. évi 3.677 számú belügyministeri rendelettel, megengedtetett.

Vasárnapi Ujság 1898. január 09. (45. évfolyam 2. szám p. 31. ADT)

Veszelei Károly. Fel a szívekkel. Budapest 1897.

A szerző ismeretlen neve, a kötet szerény kiállítása és szokatlan címe nem valami nagy várakozást kelt az olvasóban; meglepetésünk annál kellemesebb, midőn a kötetben lapozva, csakhamar meggyőződünk, hogy *Veszelei Károly* számottevő fiatal tehetség. Fejlődését a

4.

kötetből nem tudjuk nyomon kísérni, mert a költemények nem keletkezésük sorrendjében, hanem tartalmuk szerint sorakoznak.

A két első ciklus címe: *Kikelet és Rózsaláncok*; s a költemények tele vannak tavaszi ábránddal, álmodozással, szerelemvágygyal. Van ezek közt több csinos, csak az a kár, hogy nincs elég szárnylásuk, s a költemények nyelve sokszor erőtlenül csuklik meg. . .

Minő kár, hogy a költői nyelv épen az utolsó versszakban hagyta cserbe az író, a hol pedig a legnagyobb szüksége lett volna rá. A harmadik ciklus *Áldatlan napok* címet visel, van itt sok fiatalos világfájdalom, de nem izléstelenül. Engesztelőbb a két utolsó ciklus; *Ború-Derű és Tul a ködön* hangulata, bár a gyermekemlékek édessége mellett ezeken is átsóhajt egy-egy elfojtott fájó panasz. A tisztán subjektív érzéseken kívül a hazaszeretet is többször megszólal *Veszelei* költeményeiben s a szerzőt erről az oldalról is rokonszenvesen mutatja be. A kötet ára 1 korona. . .

Dombóvár és Vidéke 1899. április 02. (1. évfolyam 15. szám p. 1.)

Egy

A gyöttelelem csak egyé mindig,
Egy lélek kínja az egész,
Ember, bár milliónyi sínylik,
Egyé csupán a szenvedés.

A sóhaj is azé örökre,
Kinek lelkéből felszakad
S a könnyek áradó özönje,
Kinél forrása megfakadt.

A fájdalom sötét honában
Külön él a szív egymaga
És nem is sejti, hogy talán van
Százszorta búsabb éjszaka.

Bánatában elszigetelten
Vergődik az egész világ
S titkon végződnek a szívekben
A legmélyebb tragédiák.

Veszelei Károly.

Dombóvár és Vidéke 1899. december 24. (1. évfolyam 53. szám p. 1.)

Veszelei Károly (Levél a szerkesztőhöz.) Irta: Hajdu Miklós.

Ünnepre ünnepi témát válasszak, írja ön nekem kedves szerkesztő uram. Ünnepi témát?! Kérem rettenetes olcsó ez manapság. Komoly pózba vágja magát az ember, szóvirágokkal tűzdeli tele az Istenember glóriáját, amire bizony nem kell az emberi semmiféle cafrangja. Glória az egymagában, glória, amely fényeskedik a vergődő emberiségnek.

Ünnepre előveszem lelkeket és vallomást teszek enmagamnak. Hogy kit szeretek, kérdezem a lelkeimtől.

. . . És megyek-megyek a könyvespolchoz, aztán előveszem egy poeta két könyvét. „Hervadás regéi” az egyik, „Fel a szívekkel” a másik. Hanem az okoskodó, a latolgató ész közbevág: - Talán nem érdekli önt ez az én írásom. Nem? Nos, megtámogatom a magam meggyőződését.

Elmentem Kiss Józsefhez, az élő magyar költők elsejéhez. Ott ült íróasztala mellett s lámpavilágnál rendezgette a Hét jubiláris számának tömérdek anyagát. És Kiss József beszélt nekem *Veszelei Károlyról*.

A Hét ünnepi számába tőle is kértem kézírást – mondta Kiss József. De neki nem a nyomtatott blankettán küldtem, mint a többieknek, neki levelet írtam. És *Veszelei Károly* írt egy verset az ünnepi számba. Hogy milyen ez a vers? Olyan mint az ő többi költeménye, igaz, mély, őszinte, kacag és sír . . . Gyönyörűség olvasni . . . Hanem nem csak a versével örvendeztetett meg engem, írt egy levelet is nekem. Ezt a levelet eltettem, őrizni fogom, benne van ebben a levélben ennek a nagy poetának nagy poezise teljes egészében . . .

Ezt mondta Kiss József *Veszelei Károlyról*. A mi *Veszelei Károlyunkról*.

A Hét ma a legelső és legnagyobb irodalmi fórum. Ennek a fórumnak a szelleme, Kiss József adta nekem a legszebb karácsonyi ajándékot, mikor azt mondta: - Mi becsüljük, nagyra becsüljük *Veszelei Károly* költészetét . . .

A legszebb és legérdekesebb karácsonyi ajándékot, íme elküldöm Önnek, kedves szerkesztő uram. Az már igazán senkit sem érdekel ezek után, hogy mikor éjszakai munkám után haza megyek s kifáradt agyam üdülésre vágyakozik, előveszem *Veszelei Károly* költeményeit . . .

Nem, nem mondom tovább, még megharagszik rám az a poeta, akinek baráti szeretetére olyan sokat tartok. (Meg is követem egyben, ne nehezteljen rám, mivel az ujságíró tolla kikezdte az ő szívét, az ő költészetét . . .)

Hanem pesszimizmus mégis az ő verse, mely megnyugvásról szól. Nem igaz, hogy a világába más át nem szállhat . . . S nem igaz, hogy az érzéseik, mik benne élnek, maradnak mindig az övé . . . Nem. Lám mások is átszállnak az ő világába. És megérti őt a legnagyobb költő is.

Dombóvár és Vidéke 1899. december 24. (1. évfolyam 53. szám p. 9.)

Karácsonyfa

A karácsonyfa csak a tietek,
Ti gondatlan, ti játszai gyermekek,
Ó fogjátok, mind ujjongva körül,

Az a boldog, ki igazán örül.

Tietek a fa – e tündérszép mese,
S a fenyőnek örökzöld levele
És ez a földre szállott égi fény,
A hitnek, reménységnek idején.

Tietek mind mi szép és ragyogó,
A sok ezüstös, aranyos dió,
S amit csak a gyermekvágy megkíván
S amit le kell szakítani csupán.

S a mienk? O ami örömünk
Csak az mikor veletek örülünk,
Nekünk nem oly fényes már a sugár,
És annyi szín meg van fakulva már.

Az élet felnyitotta a szemünk,
S gyümölcsét megízlelteté velünk,
Feltörtük a diót mindannyian,
Olyan fanyar, keserű íze van.

Most vagytok csak igazán boldogok,
Míg a karácsonyfán a láng lobog,
Hagyjátok, hagyjátok lobogni még,
„Ég a gyertya, ég, el ne aludjék”!

Veszelei Károly.

Dombóvár éss Vidéke 1900. október 28. (2. évfolyam 43. szám p. 2.)

Elmult ifjúság.

Ugy gyászolom az elmult ifjúságot,
Mint a világon oly sokan,
Akik két kézzel tépték a virágot,
S leszedték mézét boldogan.

S szempillámon – a multakon merengve –
Könnyet morzsolok néha szét,
Épp úgy, mint, ki fenéig ürítette
A gyönyöröknek serlegét.

De más szomorúságát nem csodálom,

Ki rózsákon járt egykoron,
Bánat kél a szép emlékek nyomában,
Bár édes is a fájdalom.

De mért busongok én a múltba nézve,
Könnycsepp szemembe' mért ragyog?
Hisz édes emlékből, mi könnyet érne
Oly végtelen koldus vagyok! . . .

Veszelei Károly.

Tolnavármegye 1901. november 17. (11. évfolyam 46. szám p. 2. ADT)

Veszelei Károly. A legmagasabb niveauun álló szépirodalmi közlöny a >Hét< legutóbbi számában közli *Veszelei Károlynak*, az újabb költői generáció egyik legkiválóbb tagjának, ennek a szelidlelkű, mindig csak mélabús akkordokat mély érzéssel és megkapó közvetlenséggel pengető kitűnő poétának sikerült arcképét és egyuttal az alábbi meleg hangon írt ismertetést, amit mi is megismertetünk olvasóinkkal, mert Veszelei lapunk alapítása óta hű munkatársunk s számos gyönyörű költeménnyel ajándékozta meg lapunkat. – A >Hét< cikke ekként szól: Ha az Akadémia és Kisfaludy-társaság követné a főváros példáját és összes irodalmi alapítványait gáz- és villamos világításra convertálná, ennél a világításnál sem venne észre bizonyos embereket, akiket észrevennie tilt a családi politika. *Veszelei Károly* talán ezek közé tartozik, talán nem. Nem ismerem se származását, se rangját, se családi állapotát. Íróársaim közül se tudja senki, nem beszélt vele soha senki. Ugy látszik, a fővárosban sem igen fordul meg és féltékenyen óvja személye inkognitóját vagy félti – és ebben igazat adok neki – azokat az illúziókat, melyeket az ő naiv, tiszta, harmonikus lelke alkotott mirőlünk, a nyilvánosság porondján dulakodó, szegény maniakus emberekről, akik abban a hitben elfogulva élünk, hogy a mi pályánk disz és a mi munkánk haszon. A tavasszal levélben fordultam hozzá – Dombóváron lakik – és életrajzi adatokat kértem tőle nem is annyira a lap szempontjából, mint személye iránt való érdeklődésből. Verseinek lenau melancholiája, gondolatainak mélysége, de különösen hangjának közvetlensége megfogott. Adatok helyett egy csomó verset küldött, mintegy azt akarván kifejezni; hogy neki adatai nincsenek, de versei vannak hát küld verseket. Utána jártam és annyit tudtam meg, hogy egy tolna megyei közbirtokos egyetlen gyermeke* és évek óta sorvasztó betegségben szenved és kizárólag a költészetnek él. Valami titkos irigység fogott el. Kizárólag és egyedül a poézisnek élni, menten anyagi gondoktól és küzdelmektől, távol a versenytér izgalmaitól – ez az álomélet milyen szép lehet! És látom magam előtt azt a szegény édesanyját, a kinek egyetlen öröme és életének szakadatlan gondja az a beteg fiú, aki szenved és gyógyulni nem tud aki borong és tépelődik, istenem milyen szomorú! *Veszelei Károly* egy végtelenül finom, subtilis lélek és habár az ő lantjának ugyszolván csak egy hurja van, az ember ezt a mélabús hangot soha sem unja meg, ez a hang oly teljes, oly sonor.

Évek óta várom, hogy egyszer csak betoppan a szobámba és azt mondja, eljöttem, mert hozzátok tartozom. A Hét zászlaja alá; de *Veszelei* maga helyett csak az ő hajszálvékony írásait küldözgeti és most azok is el-elmaradoznak, talán fagyosabban környékezte az idei

ősz szél, mint másszor; talán melegebb éghajlat alatt keresett menedéket a sorvasztó láz ellen, nem tudhatom. Pár év előtt egy kis kötet költeménye önállóan is megjelent; de nagyobb hatást nem keltett. A Kisfaludy-társaság nem sietett őt beválasztani tagjai közé, noha mindig van egy üres helye a várva-várt Messiás számára. Ebből azt következtetem, hogy *Veszelei Károly*, noha kitűnő poéta, de nem az a Messiás, akit a vaskalaposok várnak.”

- Ebben a cikkíró téved, mert *Veszeleinek* van egy testvéröccse, *Veszelei Zsigmond* gazdász, vármegyénk gazdasági tudósítója, a dombovári társasélet egyik igen rokonszenves alakja. A szerk.

Pécsi Napló 1902. április 12. (11. évfolyam 84. szám p. 3. ADT)

Öngyilkos költő.

Dombovárról táviratozzák lapunknak: Óriási megdöbbenést keltett ma itt *Veszelei Károly* ismert nevű költő, a „Hét” rendes munkatársának öngyilkossága. *Veszelei* mindössze 34 éves volt, de már hosszú évek óta egy sorvasztó betegség kiírthatatlan csíráját hordozta magában: tüdővészben szenvedett. *Veszeleit* betegségének kínos tudata tette költővé. Legszebb ifjúságában csapott rá a gyógyíthatatlan kór és a tudat, hogy nincs ír, mely őt a lassú pusztulástól megmenthetné, sötét borba vonta lelkét. A magába zárkózott lelkek melankoliája sírt ki verseinek minden sorából, minden alkotásából. Borongós érzések fakadtak szívében, de a csendes rezignáció mélázó akkordjaiban megcsendültek az élni vágyás izzó szenvedélyei is, a ragaszkodás a léthez. Nem divatos poéta volt *Veszelei Károly*, de komoly költő, ki nem hiuságból, nem pose-ból adta a szenvedőt, a beteget, de mert tényleg az volt. Ez a fiatal költő, ki egyre saját pusztulásának fájó történetét zengte bús dalaiban, nem tudta bevárni a gyilkoló kór lassu útját, ma délelőtt özvegy édesanyja lakásán agyonlőtte magát és meghalt. *Veszelei Károly* előkelő, vagyonos szülők gyermeke. Özvegy édesanyja Schulteis Józsefné földbirtokos Tolnamegyében és állandó lakást tart Dombováron, *Veszelei* a téli hónapokat vagy a délvidéken vagy Dombováron töltötte. Most is Olaszországba készült, de talán mert tudta, hogy úgy is hiába minden, egy elkeseredett pillanatban megvált az élettől. Özv. édes anyja iránt óriási részvét nyilatkozik minden oldalról.

Budapesti Napló 1902. április 12. (7. évfolyam 100. szám p. 9. ADT)

Veszelei Károly

Halottja van a kikeletnek: egy fiatal költő. Most, mikor a természet szerelme virágokkal hint be mezőt, ligetet s a tavaszi szélben mámoros vágyak és álmok kóborolnak, mikor az érlelő napsugár színnel és fénnel szövi át még a legszürkébb zugot is, *Veszelei Károly* fegyvert emelt önmaga ellen s az a könnyen hevülő szív, melyben annyi finom és nemes érzés lüktetett, mozdulatlan, halott lett.

Paradoxonnak látszik: megölte magát, mert a legrajongóbb fanatizmussal csüggött az életen s magában hordozta a végzetes pillanatig a kétségbeejtő szomorú tudatot, hogy sorvasztó tüdőbaja korai sírba sodorja. Egész élete egy nagy bucsuzkodás volt a mindenségtől, minden fűszál, minden atomja a természetnek újra és újra eszébe juttatta, hogy neki alig van köze mindezekhez s ami másnak gyönyörűséget okozott és kedvre hangolta, őt boldogtalanná búskomorrá tette.

Csak így magyarázhatjuk meg, hogy kikeleti virágzás idején vetette magát az örökös enyészetbe. Budapesten sohasem fordult meg. Idegen maradt neki ez a ragyogó, bűnös város, bár lelke bizonyára ide vágyódott, ahol dicsőség és siker várt rá, de teste, az a beteges, gyöngye test azt parancsolta, hogy maradjon szülőföldjén s bolyongja naphosszant a pusztát és erdőséget.

Veszelei Károly? Ki volt? Mi volt? – fogják kérdezni szerte széjjel, mikor gyászkeretben megpillantják nevét. Nem vette szárnyára a hír, de apró, hajszálbetűs írását nagy és őszinte szeretettel fogadták a szerkesztőségekben, mert tudták, hogy egy igaz, jelentékeny talentum szólal meg benne s hogy minden egyes sora szíve egy dobbanása. Valami mérhetetlen, névtelen bánat ülte meg lelkét, idegenként vonult át a földi életen s ha van is színe és fénye, az csak őszi ragyogás, az elmulás szomorú sejtelmeivel tele. Akárcsak a cselló szomorú, tiszta hangja, olyan volt az ő éneke. Kis skálájú, de őszinte és nemes, szívből fakadó és szívekbe rezgő. Egész világa, minden képe és hasonlata a szabad, pogány természet volt s élete szakadatlan válás minden györöngytől és falevéltől. . . .

Micsoda finom és simulékony szertettel csüggött özvegy édesanyján, hány versében zokogta el egyre kísértő halála örökös bánatát, - amíg végre megtört minden életenergiája, nem ingerelte többé se hír, se taps, - több dal lelkéből nem fakad.

Ritka és nemes talentum volt, nem a vásári fajtából való. Mint elhagyott vidéki fiú küldözgette verseit Budapestre, se protekció, se kegy nem vitte előre pályáján, érdekében nem szólaltak meg ujságok és korifeusok, jó barátok nem harsogták hírével tele a társaságokat, soha nem volt divatos, vagy felkapott név, de a finom lelkek ösmerték, nagyrabecsülték és meghajoltak előtte.

Pesti Napló 1902. április 12. (53. évfolyam 100. szám pp. 5-6. ADT)

Veszelei Károly

Meghalt egy fiatal költő. Önkezeléssel vetett véget életének. Távol élt az irodalmi központtól. Nem is élt: - halódásra született. Szépért, nemesért hevülő keblében a halál csiráit hordozta. *Veszelei Károly* volt a neve. Kevesen ismerték, de ezek látták és érezték, hogy dalaiban egyike azoknak a poétáknak szólal meg, akiknek lelke igaz gyöngyöt rejteget. A nagyközönség talán közömbösen veszi halála hírért, de ujságírói és írói körökben ma neki áldozott az emlékezet – fájdalommal, részvétellel.

Ez a meleg részvét és gyász a legtisztább forrásból fakadt. Barátság, pajtáskodás soha sem állt *Veszelei Károly* mögé, hogy az irodalmi sikerek előterébe tolja. Nem ismerte személyét itt fönn senki csak a verseit ismerték, melyek sűrűn jelentek meg legelőkelőbb szépirodalmi lapjainkban. S ezekből egy végtelen finom érzésű lélek rajzolódott ki, mely oly derűs, oly harmonikus volna, ha – nem borulna rá a közeli végnek borongó árnya.

Kiss József, a költő ragadta ki *Veszelei Károly* személyét a misztikus ködből, ahogyan költeményein keresztül nézve látszott. Vagy harminc éves férfi. Földi sorsa megajándékozván őt bőséges testi és lelki szenvedésekkel, megkímélte a gondoktól. Élhetett özvegy anyja dombóvári gazdaságában anyagi gyötrelmekről mentesen – egyedül a költészetnek. Annak is élt. Testvérei bizonyára szomorú szeretettel fűződtek hozzá, de mindenekfölött lelkén csüngött az édesanyja, aki ápolta, gondozta, minden gyermekénél inkább, azzal a mélyebb szeretettel, melylyel csak az édesanyja ölelheti körül azt a gyermekét, ki korai elmulásra született.

A szenvedések költője volt *Veszelei Károly*, a csöndes bánatoké. Két kötete jelent meg: *Hervadás regéi* (1894-ben) és *Fel a szívekkel* (1897-ben). Véghetetlen megnyugvás a maga sorsában s ez adta meg dalai alapszínezését. Egy érzésről és egyféleképpen dalolt mindig. De annak az egy érzésnek annyi poétai árnyalását tudta adni, annyi finom megvilágítását, hogy egyhangon szóló lírája, sohasem vált egyhanguvá. . . .

Dombóvár és Vidéke 1902. április 13. (4. évfolyam 15. szám pp. 2-3.)

Veszelei Károly

Meghalt a mi költőnk, oda a mi büszkeségünk. *Veszelei Károly* a magyar irodalom jelen művelőinek egyik legtehetségesebb poétája megunván földi életének ezernyi kínjait, önkeze által megvált az élettől. Szinte hihetetlennek látszik, hogy éppen most, midőn a természet megifjuhódása, a virágfakadás, a bimbófeslés, az enyhébb tavaszi fuvalmakat megtöltő ezernyi madarak édes csicsergése, szóval a tavasz ébredése idejében a legkétségbeesettebb ember lelkébe is új remény, új bizalom támad, akkor rendítsen meg bennünket e borzasztó hír: *Veszelei Károly* megvált az élettől.

Az élettől, mely reánézve csak teher volt, mert ő alig ismerte az élet örömeit, neki csak a szenvedésből jutott ki a része. Az utolsó esztendő kivéve, mindig csendes visszavonultságban, messze az emberek társaságától, kicsiny szobájában töltötte napjait. És talán azért nem ismerték, nem tudták idehaza, ki volt *Veszelei Károly*.

Csak ott ismerték őt, ahol finom, poetikus lelkével, szíve egész melegével megírt verseit csodálták és szeretettel olvasták. A fővárosban, az irodalom jelesei körében ott teljes értékben becsülték a nagy költőt. Versei a legtekintélyesebb szépirodalmi lapokban, de leginkább a *Hét*-ben jelentek meg. Ez utóbbi lapnak állandó munkatársa volt és éppen ebben az esztendőben hozta a *Hét* *Veszelei* arcképét, hogy olvasói, akik annyira szerették képben is megismerjék a költőt.

Ez a kitüntetés nem tette büszkévé, hisz az ő rendkívüli szerénységével sohasem vágyott semmiféle elismerésre, vagy ünnepeztetésre. Nagytehetségű, mély gondolkodásu talentum volt, aki tultette magát az emberi hiuságokon.

Ha dalolt azt nem dicsvágyból tette, hanem saját gyönyörködtetésére, saját örömeire hódolt ő Muzsájának. Öröme, gyönyörúsége azonban csak a pillanaté volt. A megsemmisülés réme mindig szeme előtt lebegett. Hosszu évek során át csendes megadással szenvedett és tűrte nagy fájdalmát, az emberi gyarlóságból származó bűneiért már eleget itt vezekelt a földön, mint azt ő maga írja:

Ha volt a földön valaha vétkem,
Azt én levezekeltem egészen,
Áldozataim de sokszor égtek,
Tűzi oltárán a szenvedésnek.

Fájdalmas volt rövid földi pályája, legyen édes az ő örök pihenése.

Pénteken délelőtt kétségbeesett arccal, kalap nélkül, berohant a szolgabírói hivatalba Veszelei Zsigmond egyik kocsisa, jelentvén, hogy a *Károly ifju ur* agyonlőtte magát. Nagy István főszolgabíró és a véletlenül a hivatalban időző Dr. Kertész Lipót járásorvos azonnal a szerencsétlenség színhelyére siettek. A költőt rendes helyén, íróasztala melletti karosszékeben ülő helyzetben halva találták. Kabátja, mellénye, felső inge ki volt gombolva és szíve táján lassan csergedezett a vér. Az asztalon feküdt vértől befröccsenve egy friss írás, édesanyjához szóló bucsuzó levele. Az orvos megvizsgálta a halottat és konstátálta, hogy a halált egy hét miliméteres revolvergolyó okozta, melyet az öngyilkos költő biztos kézzel a szívébe lőtt és annak következtében rögtön beállt a halál.

Ezalatt az utcán villámgyorsan elterjedt a tragikus hír és mindenütt mély megdöbbenést keltett. *Veszelei Károly* a legutolsó négy hétben ismét sokat szenvedett, egyre emlegette, hogy ezt a sok kint már nem bírja sokáig. Környezetét azonban nem aggasztotta a költő lehangoltsága, mert mindig olyan levert és szomorú volt, ha betegségében rossz napjai voltak. Édes anyja, aki ritka önfeláldozó szeretettel közel két évtizeden át páratlan gyöngédséggel ápolta, mindig tudott hatni beteg fia kedélyállapotára, az ő vigasztaló szavaival. Közvetlenül az öngyilkosság előtt rendkívül panaszkodott Zelma nővérének, aki látogatóba jött haza, hogy mennyire szenved.

Majd íróasztalához fordult és megírta bucsuzó levelét. Nővére ezalatt kiment a szobából és jelentette édes anyjának, hogy: szegény *Károlynak* ma megint igen rossz napja lehet. De senkisé meg távolról sem sejtette, hogy ezek az utolsó panaszos szavai voltak.

A költő utolsó írása az édes anyjához címzett következő levél:

Kedves jó Anyám! Áldja meg az Isten, hogy évek hosszú során át mellettem híven kitartott, hűségesen gondozott és ápolta – bocsássa meg kétségbeesett tettemet – nem bírom mártír sorsomat tovább viselni. A szenvedéseket nem lehet megszokni, ha olyan természetűek, mint az enyém. Az utóbbi hetekben már alig aludtam valamit – örökké fenyegetett a vész és melytől mindig rettegettem. Különben is nem sokáig éltem volna, roppantul megszenvedtem

– oly csüggedt és deprimált volt kedélyállapotom, hogy valóságos megváltás lesz a halál. Talán nem fognak ezért elítélni. Önnek kedves anyám – talán szintén kellemesebb lesz a sorsa, hisz nem volt valami szép látvány – az örökös haldoklásom. Az ablak felőli fiókomban megtalálják végrendekezésemet.

Isten áldja meg mindnyájokat! Kezét csókolja szerető fia *Károly*.

Dombóvár, 1902. ápr. 11.

A szolgabírói hivatal a tragikus esetről távirati uton jelentést tett az alispánnak és miután minden kétséget kizárólag öngyilkosság esete forog fenn, kérte a temetésre szóló engedélyt, amely még aznap távirati uton meg is jött. A temetés ma délelőtt egynegyed tizenegy órakor fog végbemenni. A temetésen a Budapesti Hírlapírók Egyesülete Hajdu Miklós hírlapíró által lesz képviselve, aki az Egyesület nevében beszédet is fog tartani és a ravatalra koszorut helyez.

A Hét 1902. április 13. (13. évfolyam 15. szám p. 240. ADT)

Veszelei Károly.

A legszerényebb magyar poéta meghalt. Eltűnt a világról, egyszerűen, férfiasan, ahogy, úgy sejtem, cselekedni szokott volt. Mert közlőrl nem ősmerte senki, a verseit vidékről küldözgette föl, ő maga nem mutatkozott be, évek óta csöndes meghasonlásban élt a világgal. De ez a harag nem volt zord, inkább a megnyugváshoz, mint a gyölölethez volt hasonlatos. Ugy tetszett, hogy a halál is habozva állt meg a geniális elme előtt, amelynek pusztulása a magyar költészet minden barátjának fáj. Csak a versein látszott meg, hogy végzete közeledik. A tó vize, ha alkonyat jön, korábban sötétedik, mint az égbolt s a hullámok már koromfeketék, mikor fönt az első csillag kigyul. Így sötétedett *Veszelei* kedélye s e komor alapból gyönyörű ívekkel, utoljára emelkedett fel költészete szárnya. Utolsó versei a haldoklásnak demonikus, megdöbbsentően új poézisét mutatták. Nem látta maga sorsát, hanem a világot nézte, amely paradicsomi fényben, a beteg ember rózsaszín pápaszemén át tekintve, sajátságos apokalipszisben nyilatkozott meg előtte. Emlékszem jól és el nem felejem egy versét, amelyben nyugtalanul, betegen hánykolódik az ágyban, s az utcán lépések kopognak, s messze egy kapu csapódik be. E két sorban, soha meg nem tudnám mondani, miért és hogy, benne volt az egészséges ember hatalma, a sorvadás tehetetlensége, a világ ragyogása s a megszenvedett lélek minden kínja. Így egyszerű eszközökkel csak az tud és mer dolgozni akiben hivatottság van s a Hét egyik örök büszkesége lesz az, hogy *Veszeleit* ő vezette be az irodalomba. Mikor őt elparentáljuk, tollunkat megnehezíti a fájdalom, melyet jó barátunk elvesztése okoz. Mert jóllehet sosem találkoztunk vele az életben, igaz rokonérzés fűzött össze, a megértés és megérzés pilléreire épülve föl. Az indus rege azt tartja, hogy minden embernek megvan a maga teljesen hasonló párja, óriási távolságokkal elválasztva úgy, hogy évezredekben nincs egy is, aki reá akadjon. Ilyennek képzeljük *Veszeleit*, egy nemesre törekvő, tisztult érzésű léleknek, amely ugyanoly

célok felé vonzódott, mint szerény magunk s talán azért is volt a legotthonosabb a mi körünkben. Most meghalt s finom vonású kézírása nem jön többet hozzánk. Az életben nem volt köztünk; halála után egészen a miénk lesz s finom lelke itt fog lebegni körülöttünk az ő bánatos szerénységével, de a lángész örökkévaló szuggesztiójával.

Magyar Génius 1902. április 13. (11. évfolyam 16. szám p. 272. ADT)

Veszelei Károly.

Minden sora egy-egy halotti ének volt s minden versénél szomorubb dolog volt az, hogy – élt. És mégis bár ezernyi irigye lenne ennek a szomoru tüdővész fiatal életnek. Bár mindenki úgy érezne, hogy irigyelni kell azt a gyógyíthatatlan, sohasem látott fiatal embert, aki beteg testének fájdalmát egynéhány egyszerű rímes sorban írta össze, irigyelni kell őt azért az egy szóért: poéta. Azok a kevesek, akik Magyarországon még verseket olvasnak, talán tényleg érzik ezt, azok pedig, akik nyugtalan, lázas, álmatlan álmodozó éjjeleket töltenek el, talán nem is kívánnak maguknak szebb életet, szebb halált, mint a *Veszelei Károlyé*. Az apjától örökölt kór kinozta az életén által, s ez adta kezébe a fegyvert, mikor már annyira beteg volt, hogy özvegy édes anyjához már szólni sem tudott. Ki tudja szabad-e ezt a születésnél kezdődő vonaglást életnek nevezni, s mégis vannak, akik szépnek találják. Poéta volt. Nem sírt, nem panaszkodott, nem átkozódott. Megnyugodott sorsában. És ez a szelídség ömlött végig az írásain is, a vidékről küldött, finom, vékonybetűs, apró tragédia részeken. Nem fogjuk elfeledni őt, hisz minden sora egy-egy halotti ének volt s minden versénél szomorubb dolog volt az, hogy – élt.

Pesti Napló 1902. április 13. (53. évfolyam 101. szám p. 9. ADT)

A tragikus módon elhunyt jeles fiatal költőt, *Veszelei Károlyt* holnap temetik el Dombóváron. A temetésen a Budapesti Ujságírók Egyesülete képviselőjében Hajdu Miklós egyesületi tag fog részt venni, aki a költő koporsójára díszes koszorút is helyez. A koszorun ez a felírás van: *Veszelei Károlynak* – a Budapesti Ujságírók Egyesülete. A gyászoló család a következő gyászjelentést adta ki: Özvegy Schulteisz Gáborné, mint édes anya, özvegy Weisz Simonné szül. Schulteisz Terézia nagymama, és gyermekei Zsiga, Zelma és ennek férje Krausz Zsiga, Olga és ennek férje Szántó Ödön, valamint az összes rokonság nevében fájdalomtól megtört szívvel jelentik, hogy a legjobb fiu, testvér, illetve sógoruknak *Veszelei Károly* úr költő a Hét munkatársa e hónap 11-én pénteken, délelőtt 10 órakor életének 35-ik évében befejezte szenvedéssel és bánattal teli földi pályáját. A boldogult hült tetemei e hónap 13-án, vasárnap délelőtt 10 ¼ órakor fognak a gyásházából a dombóvári izr. sírkertbe örök nyugalomra helyezettetni. Dombóvár, 1902. április 11-én. Béke kísérje emlékezetét!

Tolnavármegye 1902. április 13. (12. évfolyam 15. szám p. 2. ADT)

Veszelei Károly. Megdöbbenő hírt hozott pénteken délből szerkesztőségünkhöz a távíró. Egy dombovári sürgöny *Veszelei Károly* váratlan elhunytáról értesített bennünket. A kitűnő, fiatal költő önkézével oltotta ki életét, hogy megszabaduljon testi és lelki szenvedéseitől. Átlította azt a szívet, melynek érzéseit oly gyönyörű költeményekben szólaltatta meg. A jelenlegi költői nemzedék egyi legelső tehetsége volt a boldogult, kinek borus hangulatu verseit a fővárosi legelőkelőbb szépirodalmi lapok is mindenkor örömmel üdvözltek. Alig 10 év előtt a mi lapunkban kezdte meg költői működését és azóta állandóan hű munkatársunk maradt, noha a legnagyobb igényű fővárosi lapok is büszkék voltak rá, ha tőle egy-egy költeményt közölhettek.

Nemrég a >Hét< című, magas színvonalon álló szép irodalmi hetilap írt meleg hangú ismertetést a zseniális költőről, kit évek sora óta sorvasztó betegség kínozott, s csak szerettei gondos ápolása tudott megmenteni az életnek. Borongó lelkének szenvedéseit megható dalokba öntötte, s legutóbb a szerelem hangjait szólaltatta meg lantján a reménytelenség kétségbeejtő érzésével. Most már a gyilkos golyó örökre megszabadította szenvedéseitől; dalos ajka örökre elnémult az ideális gondolkozásu, mély érzésű költőnek, ki egyik gyönyörű költeményében az áldott jó, édes anya iránt érzett szeretetét énekelte meg. Két kötet költeménye jelent meg, s ezeket a fővárosi lapok a legnagyobb elismerés hangján méltatták, mert a magyar versköltés legszebb gyöngyei foglaltak helyet a költeménykötetben. Igaz, benső bánattal veszünk részt szülei és testvérei mély fájdalomában. Áldott legyen emléke a szép jövőjű fiatal költőnek, kinek elhunyt a magyar irodalomra nézve is számot tevő veszteséget jelent.

Budapesti Napló 1902. április 14. (7. évfolyam 102. szám p. 2. ADT)

Veszelei temetése.

Dombovárról írják: Óriási részvét mellett temették el ma *Veszelei Károly* ismert költőt. A város és a vidék társadalmának minden osztálya képviselve volt a temetésen, hogy megadják a korán elhunyt poétának a szenvedések bus dalnokának a végtisztességet. Hajdu Miklós a Budapesti Ujságírók Egyesülete nevében jelent meg a temetésen és remek koszorut tett a ravatalra. Koszorut küldöttek családja, barátai és számos tisztelője. A temetésen dr. Klein Jakab főrabbi megható beszéde után Hajdu Miklós a Budapesti Ujságírók Egyesülete nevében emelkedett szárnyalásu beszédben bucsuzott el az elhunyt költőtől, majd a résztvevők nagy serege kísérte ki örök nyughelyére.

Veszelei halálának oka, mint már megírtuk, gyógyíthatatlan betegsége volt. Anyjának hátrahagyott levelében gyönyörű szavakkal vesz tőle bucsut és írja, hogy nem akarja, hogy környezete tovább is lássa az ő nagy szenvedéseit, haláltusáját, inkább önkézével vet véget szenvedésekkel teli életének, melynek ő ugyanis élő-halottja volt. Az ország minden részéből érkeznek részvétáviratok a gyászoló családhoz.

Egyenlőség 1902. április 20. (21. évfolyam 16-17. szám p. 11. ADT)

A poéta hagyatéka.

Előző számunkban megemlékeztünk egy fiatal, de erős egyéniségű magyar poéta elhunytáról: *Veszelei Károlyról*. Vasárnap délelőtt tették örök nyugalomra. A Budapesti Ujságírók Egyesülete nevében Hajdu Miklós munkatársunk jelent meg a végtisztességszolgálaton s költői szárnyalású beszédben bucsuztatta el pályatársaitól. A vallásos bucsuztatót Klein Jakab dr. dombovári főrabbi mondotta. Az elhunyt jó szívének is emléket állított végrendekezésében, mely a vöröskereszt-egyesület által Dombovárt megteremtendő Erzsébet-kórház javára 1000 koronás alapítványt kötött le.

Dombóvár és Vidéke 1902. június 01. (4. évfolyam 22. szám p. 2.)

Veszelei Károly végrendelete.

A korán elhunyt jeles költőnk sajátkezűleg írt végrendeletét, melyben három testvérét teszi meg általános örökösévé, 1902. május 22-én hirdette ki a tamási kir. járásbíró. Több hagyományon kívül az elhalt – mint már megírtuk – a dombovári kórház céljaira ezer koronát hagyományozott. Még ki nem adott, de már általa rendezett költeményei kiadásával és végrendeletének végrehajtásával öcsét, Veszelei Zsigmondot bízta meg.

Pesti Napló 1902. december 20. (53. évfolyam 348. szám p. 7. ADT)

Új kórház Dombovárott.

A dombovári vöröskereszt fiókegyesület kórháza céljaira Troll Ferenc címzetes püspök, pécsi káptalani nagyprepost kétezer korona alapítványt tett és a dombovári takarékpénztár jubileumi alapítvány gyanánt ötezer koronát ajánlott föl. Továbbá néhai *Veszelei Károly* költő végrendeletileg ezer koronát hagyott, mely összeget az örökösök már befizették.

Tolnamegyei Közlöny 1903. augusztus 13. (31. évfolyam 35. szám p. 3. ADT)

Veszelei Károly emléke. Kegyeletes terv valóztatásán fáradoznak a dombovári diákok; emléktáblával akarják megjelölni *Veszelei Károlynak*, a fiatalon elhunyt költőnek házáat, azt a csöndes egyszerű otthont, ahol poézisének panaszos hangján sírta el világfájdalmát a jeles lírikus. Az emléktábla költségeinek fedezésére a vakációzó középiskolai tanulók szombat este sikerült műkedvelői előadást rendeztek a dombovári >Korona<-fogadó disztermében. Lexa Aglája, Hisch Imre és Mórítz Árpád ügyes és hatásos szavalása után előadták a Rendelő óra című egyfelvonásost. A vígjátékban Reiner Mancika bájos közvetlenséggel s művészi rutinnal játszott egy leány szerepet, méltán megérdemelte a halgatóság tetszésnyilvánítását s a virágbokrétaakat, amellyel tisztelői meglepték. Az anyát Goldschmied Etelka kedves természetességgel személyesítette. A többi szereplők is jók voltak. A közönség szeretettel

tapsolt a buzgó műkedvelőknek, akik nemes tervük alapját jelentékeny összeggel vetették meg az estén.

Tolnavármegye 1904. július 31. (14. évfolyam 31. szám p. 3. ADT)

Emléktábla leleplezés. A dombóvári ifjuság még a mult év nyarán mozgalmat indított a végből, hogy *Veszelei Károlynak*, a korán elhunyt fiatal költőnek dombóvári lakóházát emléktáblával jelöljék meg. A derék és szép eszmének foganatja lett és az emléktábla leleplezési ünnepélyét augusztus hó 21-ére már ki is tűzték. – Még bizonyára élénken emlékeznek olvasóink *Veszelei Károlyra*, hisz' lapunknak ugyszólván házi poétája volt, aki gyönyörűségünkre sűrűen keresett fel bennünket az ő bánatos lantjával, a mely, fájdalom, oly korán elnémult. Azokban a bűbajos szerelmi dalokban, a melyekbe daltermő lelkének színes álmait szőtte és a melyek költészetének maradandó becsű, legszebb alkotásai, benne lüktet rövid életének egész tragédiája, a gyógyíthatatlan halálos kórral való szüntelen tusa és az elszálló lélek fájdalmas megadása. – Szegény *Veszelei Károly*! Az irodalmi kritika is bővebben foglalkozott vele és érdeme szerint méltatta, mert a ki a költői munka becsét, a gondolatot, a nyelv zenéjét és zamatját és a verselés gondos voltát bámulta az ő költeményeiben, az megbocsátotta komor, de a saját perspektívájában igaz világnézetét, mely majd minden költeményét tépelődő és gyötrött lelkének egy-egy hattyudalává avatta. – A sokat szenvedett poéta a dombóvári árnyas sírkertben már enyhet és nyugalmat lelt emlékének pedig most méltó jelet állít a dombóvári ifjuság kegyele, a mely nem szorul dicséretre.

Tolnavármegye 1904. augusztus 14. (14. évfolyam 33. szám p. 4. ADT)

A kegyelet ünnepe: *Veszelei Károly* emléktáblájának leleplezési ünnepsége augusztus hó 21-én délután 5 órakor lesz Dombóváron a Kossuth L. utca 85-ik számú ház előtt. Az ünnepségre a rendezőség tiszteletteljesen meghívja Dombóvár város közönségét és a költő minden tisztelőjét. A leleplezés ünnepségének műsora: >Veszelei Károly emléke< , óda: írta és szavalja Szepessy László; Ünnepi beszéd: tartja Sas István; Himnusz; Emlékbeszéd: az >Országos Irodalmi Szövetség< megbízásából tartja Hajdu Miklós dr.; Szózat.

Budapesti Hírlap 1904. augusztus 22. (24. évfolyam 231. szám p. 9. ADT)

*(*Veszelei Károly* siremléke.) Dombóváról jelentik: Ma délután leplezték le ünnepiesen *Veszelei Károlynak* az élettél meghasonlott fiatal lírikusnak az emléktábláját, melylyel tisztelői a költő lakóházát megjelölték. A leleplezésen nagy közönség jelent meg. Szepessy László hatásos ódát szavalt, mire Sas István ünnepi beszéde során leleplezték a szép emléktáblát. Az országos irodalmi szövetség nevében Hajdu Miklós dr. beszélt. Az éljenzéssel fogadott emlékbészéd után a költő öccse *Veszelei Zsigmond* megköszönte bályjáról való megemlékezést s a Szózat eléneklésével az ünnep véget ért.

Tolnavármegye és a Közérdek 1913. december 22. (23/9. évfolyam 102-103. szám p. 7. ADT)

Egy holt költő versei - Könyvszekrényemben kerestem valamit. Nem hiszek a babonában, de mintha a kezemet megfogta volna egy – könyv. Levelei valósággal odatapadtak az ujjaimhoz s mindaddig szorították, míg csak ki nem huztam a kékfedelű kötetet. *Veszelei Károly* – Melódiák – Budapest, 1903. Tehát már 10 éve. Valami úgy megszorította szívemet, mintha csak szét akarná morzsolni. Egy szomorú drámának, egy véres tragédiának vasujja még most, évek múlva is fojtogat. Szegény jó fiu, személyesen soha sem ismertem. Csak leveleiből, gyöngy betűiből s gyöngyöket érő szép verseiből. Eleinte félénken küldözgette ezeket lapunknak. Itt, ott még most is megismerem azt a csekély, egy-két szónyi simítást, amelyet, mint akkor e lap főmunkatársa – versein megcselekedtem. Később már nem igen akadt simítani való, a Hét és más előkelő fővárosi lapok egyre-másra közölték szebbnél-szebb költeményeit s verskötetet a Hervadás regéi (1894), Fel a szívekkel (1897) irodalmi körökben is feltűnést keltettek. De jaj, csak ezt az utolsó kötetét, a Melódiákat soha meg nem írta volna. Ehhez a szíve vére tapadt. Ugy tudom, hogy még maga gyűjtötte össze verseit s rendezte sajtó alá, de a szépséges Melódiák szomorú introdukciója egy revolver dörrenés volt. Ez ebben a kötetben, az ő egész életében talán az egyedüli disszonáns hang. Ennek se keressük az okát. A nagy „miért”-re úgy sem tudnánk megfelelni. Talán még ő se. Jómódban, szerető környezetben élt, megérte a dicsőiséget, az elismerést. Beteg volt? Az a teste, de nem a lelke, mert ez ritka egészséges volt, ha busongott, ha szenvedett, ha megszakadt is. *Veszelei Károlyban* egy folyton fejlődő s mindég magasabb-magasabbra szárnyaló tehetség veszett el. Cikornyátlan, egyszerű lírikus, de mélyen érző, igazi poéta. Nem szavakkal dobáló, égis kurjogató, de szelíd, lágy, lelkünkhöz simuló, mint egy bársony darab. Mindég magát dalolta, de meg kellett értenünk. Érzéseit pedig nem tukmálta ránk. Meleg közvetlensége mint puha női kéz behízelgően simogatta végig a lelkünket. A szülei s általános emberszeretet volt glóriás fénye az ő költészetének. Jaj, csak magát nem szerette. Ha szerette volna, ma fent, elől ragyogna a kevés számú igazi poétáink között. Sok divatos nagy is irigyelné, bár mesterkéltén egyszerű hangjáért lehet, hogy sárral is dobálták. Engem nem fűzött az elhunytához szorosabb kötelék, éppen ezért elfogulatlan lehetek vele szemben s bátran hirdethetem, hogy abban a nagy könyvben, ahol a magyar irodalom nagy veszteségeit könyvelik el: *Veszelei Károly* egy nagy jelentős tétel, aki pedig még nagyobb is lehetett volna. De ne én beszéljek. Szóljanak az ő gyönyörű versei, amelyek az én rögtönzött visszaemlékezésem kicsinyke karácsonyi gyertyájánál sokkal szebb, tündöklőbb s ami fő, maradandóbb fénnel ragyognak.

Múlt és Jövő 1934. november (24. évfolyam p. 308. ADT)

. . . Örökélet házából, a dombóvári kis zsidó temetőből fénylik felénk *Veszelei Károly* neve. Harminc esztendeje álmódja itt örök álmát a kilencvenes évek új magyar lírájának finomlelkű dalosa. „A Hét” nagy gárdájának túladunai poétája. Bűvös ígézetek elhagyott útjait járta, drága fájdalmának örök búcsúzkodásában velünk álmódja emlékeinket.

Két kisverskötete jelenik meg már a kilencvenes évek elején vidéki nyomda szerény köntösében (Hervadás regéi; Fel a szívekkel!), amikor előkelő irodalmi zsűri, Kiss József szigorú értékelésével „A Hét”-ben csillog fel mind gyakrabban a neve. Sose jár Pesten, de amikor kilencvenhétben a „Budapesti Napló” gárdájába lépek, - Molnár Ferenc, Pásztor Árpád, Ábrányi Emil ismerik *Veszelei Károly* egészen egyéni, könnyharmatos lírai bölcselmét. Mi azután a „Budapesti Napló” szélesebb nyilvánossága elé visszük *Veszelei Károly* legszebb verseit. A költő azonban sohse ízeli meg a köznapi népszerűség gyümölcseit. Emésztő kór belső lázában ül dombóvári házában, édes anyjához száll minden-minden hálálkodása és 1902-ben egy tavaszi reggelen búcsút mond szenvedéses keserű életének.

Irodalmi társaságok búcsúköszöntéseit én vittem a koporsójához. Régen volt ez, - harminckét esztendeje immáron. Azután emléktáblával jelöltük meg *Veszeleiék* dombóvári kúriáját. A mártíréletű költő irodalmi hagyatékát pedig én voltam szerencsés átadni (Melódiák, 1903) – már pesti könyvkiadó finom kötetében a magyar költészet kincsesházának. . . .

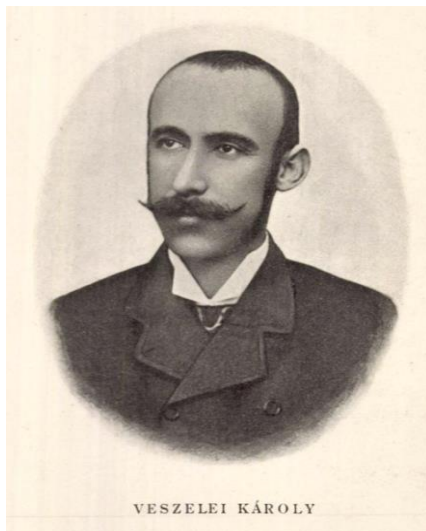
Szilágyi Géza: Magyar zsidók könyve 1944. (p. 50. ADT)

Veszelei Károly (1867 – 1902). „A Hervadás regéit” dalolta betegségtől megkurtított és önmaga pusztító akaratából is időnap előtt megszakadt életében. Hárfának, aeolhárfának érezte magát, amelyet nem mindig jóindulatú felső hatalmak zendítettek meg. Ennek a túlfinom, néha túl halk hangszernek egyes sóhajyszerű hangjait hálásan őrzi meg emlékezetünk.

Illyés Gyula: A szentlélek karavánja (emlékezés) Kortárs 1985. (9. szám p. 77. ADT)

. . . Amikor gimnazistának Dombóvárra vittek, ottani (velem egykorú) unokahúgomnak, a kis Heinlein-Trieck Katusnak legjobb, „legrégibb” barátnője *Veszelei Panni* volt; kedvence, egyben fő szórakoztatója az egész kis lányegyüttesnek. Abban a korban voltunk, amikor a fiúk és lányok épp külön bandácskákba válnak. A kék blúzós, fehér harisnyás kis zárdisták néha nálunk (apám húgának házában, de leginkább *Veszeleiék* tágas udvarházában) kergetőztek, ugyancsak hangosan vigadozva, Panni vezénylete szerint. Ketten, érzékenyebb kirekesztettek, Bencze János kebelbarátom s én, el-el sétáltunk *Veszeleiék* fehér bádogkapuja, négy-öt ablakos háza előtt, a márvány emléktábla alatt, melyen itt, az előkelően árnyékos, alig-járt mellékutcában a mindig ragyogó nagy aranybetűk fölösleges hivalkodással tudatták, hogy itt alkotott s végezte fiatalon életét a költő *Veszelei Károly*. Később egymagamban, már Bencze János halála után valahányszor Dombóvárra kerültem, útba-útba ejtettem, már kettős kegyeletből az emléktáblát. A Nyugatnak Elek Artúr szerkesztette antológiájából betéve tudtam már a fiatal költő néhány sorát, s tudtam már azt is, hogy miért ölte meg magát (még egy vidéki költő) itt a tolnai magányban. *Veszeleiék* is pusztabérlők voltak, ott a dombóvári körzetben. Pannit azóta, futkozó kora óta nem

láttam. Alakját, teljes drámai hősnőként, az varázsolta félálmod színpadára: bátyjait nem vették föl a gazdasági akadémiára, külföldi egyetemre mentek. . . .

Veszelei Károly

1867. 04. 29. Veszprém – 1902. 04. 11. Dombóvár

(Forrás: A Hét 1901. november 10. (12. évfolyam 45. szám p. 1.) ADT)

Megjegyzés: Veszelei Károly több életrajzában is április 30 szerepel születési dátumként. Egy nappal korábban, 29-én született, mint azt az összeállítás elején közölt születési anyakönyvi bejegyzés is bizonyítja.

Az összeállítás nagyobb részben az Arcanum Digitális Tudománytár (ADT) oldalain fellelhető anyagokból készült.

Hivatkozások a cikkek mellett.

Külön köszönet Takács Istvánnénak és Müller Ádámnak a segítségükért.

Összeállította: Vati László Dombóvár, 2021. június 5.

Az összeállítás részben vagy egészben szabadon felhasználható az összeállítóra való hivatkozás után.